

Posjet Pape Hrvatskoj

Dne 11. rujna 1994., dan poslije emocionalna, liturgijski svečanoga dočeka u zračnoj luci i prohoda kroza grad, poglavar Katoličke crkve, papa Ivan Pavao II. klečao je u zagrebačkoj katedrali na grobu blagopokojnoga zagrebačkog nadbiskupa, kardinala Alojzija Stepinca u sabranoj molitvi. Potresan je to bio prizor, prepun simbolike. Toga je nadnevka prije gotovo pedeset godina nadbiskup Stepinac sjedio na optuženičkoj klupi na kojoj je čuo sramotne riječi još sramotnije osude na šesnaestgodišnju robiju »s prisilnim radom«. Nevjerovatnost i dalekosežno značenje prizora u zagrebačkoj prvostolnici bilo je u tome što se Papa molio Stepincu, a ne za njega.

Slučajna koincidencija? Simbolika prepuna skrivena značenja? Namjerniku nenaviklom na traženje skrivenih poruka u naoko redovitu slijedu događanja, takva su poklapanja samo slučajnost. Ali promatraču naviklome na gledanje stvarnosti iz teološke perspektive teško će promaknuti kako se i tu potvrđuje da čovjek nije pravi gospodar ljudske povijesti. U takvu zrenju, Papina molitva na grobu Stepinca osuđenika na sam dan njegove osude, znak je da osuđenik sudi suditeljima, da njegova djela osuđuju ne samo presudu njemu nego i sva (ne)djela koja su iz nje – prije i poslije – uslijedila. Takva je, vjernik će reći, povijest kada je Bog sudi: porazi nisu porazi ni pobjede nisu pobjede; stvarni se poraz događa kada se uništi čovjek i čovječstvo, a stvarna je pobjeda održavanje čovjekova dostojanstva. U tom činu također je sadržano i drugačije vrednovanje povijesnih zbivanja vezanih uz osobe o kojima je riječ i institucije koje predstavljaju ili su predstavljali: nisu uloga Crkve u nedavnoj hrvatskoj povijesti kao ni uloga partizana i političkog sustava koji su uspostavili onakva kako se o njima do sada prosuđivalo.

No, papin posjet Hrvatskoj i inače je bio prepun simbolike. Za nas je svakako znakovito da je Papa istaknuo, preciznije rečeno, uporno isticao, kako je hrvatski narod stoljećima – »od stoljeća sedmog« – bio povezan sa Sv. Stolicom i papama. Kao da je htio reći da je osobna nazočnost jednog pape u glavnom gradu Hrvata i njihove države prirodan završni čin, kulminacija te prisne povezanosti.

No, hrvatski kulturni i politički krugovi nisu uvijek smatrali da je međusobna naslonjenost Hrvata i papa bila dobra i korisna. Stoga je umjestno pitati je li se na hrvatskoj kulturnoj sceni dogodio stvarni obrat ili je to samo privid. I tu ima mnogo znakovite simbolike. Izvjesno je da su hrvatski tisak, televizija i radio s osobitom blagonaklonošću popratili Papin posjet Hrvatskoj; poneki disonantni ton samo je bolje naglašavao slaganje u binome. Valja se podsjetiti da je upravo ovo stoljeće

čijem izmaku svjedočimo bilo obilježeno, osobito na hrvatskim prostorima, žustrim protivljenjem papinstvu i Katoličkoj crkvi. Na vijest, u početku stoljeća, da hrvatski katolici spremaju poklonstveno izaslanstvo u papinski Rim, hrvatsko je novinstvo podiglo veliku graju zbog toga »servilnog« i »protunarodnog« čina.

Simbolika Papina posjeta može se isčitavati kroz dugotrajno i pomno analiziranje njegovih govora, kao i govora važnih sudionika u događaju koji određuju trenutak Hrvatske u sadašnjosti i budućoj povijesti. Stoga je Časopis za suvremenu povijest (ČSP) odlučio sabrati sve ono što je u toj prigodi bilo izrečeno kako bi sadašnje i buduće generacije mogle ocjenjivati značenje Papina posjeta.

Prilažemo službene verzije svih govora kakvi su dostavljeni sredstvima priopćavanja ili, kada su posrijedi riječi kardinala Kuharića, kako ih je prenijela Informativna katolička agencija. Govori su donijeti u izvornom obliku, što znači da je tekst istaknut u ČSP također istaknut u originalu. Na kraju donosimo i Papin govor nakon povratka u Vatikan, a posvećen je, gotovo u cijelosti, posjetu Svetog Oca Ivana Pavla II. Hrvatskoj. Jedino su izostavljeni Papini pozdravi izrečeni na stranim jezicima prigodom euharistijskog slavlja na zagrebačkom hipodromu.

Glavni i odgovorni urednik

JURE KRIŠTO

UDK: 262.13(497.5),,1994"(042)

Pozdravni govor
Predsjednika Republike dr. Franje Tuđmana
prigodom dolaska Sv. Oca Ivana Pavla II. u Hrvatsku
10. rujna 1994.

Sveti Oče,

U ime hrvatskoga naroda, i svih građana Hrvatske, upućujem Vam riječi pozdravljenja i zahvalnosti što ste došli u zemlju Hrvata, koji su stoljećima čekali na posjet vrhovnog poglavara svoje Crkve. Hrvatska Vas dočekuje razdraganih duša i raskriljenih ruku, štujući Vas kao svoga zaštitnika i vrhovni moralni autoritet civiliziranoga čovječanstva. Vaš posjet doživljavamo kao dolazak apostola mira i donositelja utjehe božanskog poslanja svim ljudima i narodima, što pate i stradavaju zbog nepravdi i zlosilja u današnjemu svijetu.

Hrvatski je narod dugo i željno iščekivao taj posjet, do kojeg je konačno došlo u dane ostvarenja njegovih stoljetnih težnja da na svojoj zemlji može živjeti, u skladu s naravnim i Božjim zakonima, kao slobodan i suveren narod. Naša je neizmjenjerna radost uvećana i zbog toga što Vas Zagreb, glavni grad svih Hrvata, dočekuje u dane kad – sa svojom nadbiskupijom – slavi 900-tu obljetnicu svoga utemeljenja.

Sveti Oče,

Hrvati su jedan od najstarijih naroda današnje Europe. Oni su, u doba velike seobe naroda, u ova područja jugoistočne Europe, između Dunava i Jadrana, došli iz svoje pradomovine, »Bijele Hrvatske«, koja je bila na području Vašeg zavičaja u Poljskoj. Došavši ovamo, oni su ubrzo, još u VII. stoljeću prihvatili Kristovu vjeru i rimskog biskupa kao njegova namjesnika, postavši i ostavši za trajna vremena sastavnim dijelom izgradnje i obrane zapadne kršćanske uljudbe.

Od samoga početka bivstvovanja hrvatskog naroda na ovome tlu, uloga Svete Stolice – kao vrhovnog autoriteta vjerske, a dugo vremena i međunarodne svjetovne vlasti – bila je od iznimne važnosti za njegov društveni, kulturni i državno-politički razvitak. Pravi smisao ove činjenice može se dokučiti tek kad se ima na umu da je povijest hrvatskog naroda, zbog geopolitičkog položaja, na razlučnici različitih civilizacija i imperijalnih preziranja, sve do sada, bila teška i tegobna borba za opstanak.

Od osobite važnosti bile su veze i odnosi hrvatskih vladara sa Svetom Stolicom u doba nastajanja, izgradnje i obrane samosvojne hrvatske države.

Povijesno je veoma znakovito svjedočenje cara Konstantina Porfirogeneta da su Hrvati sklopili sporazum s papom Agatonom g. 679. da neće napadati druge narode.

Svoje prvo međunarodno priznanje – po tada uobičajenom shvaćanju – Hrvatska je zadobila od Vašeg predšasnika pape Ivana VIII. koji 7. lipnja 879. piše knezu Branimiru: »... Kad smo (...) na dan Uzašašća Gospodnjeg služili misu na žrtveniku Svetoga Petra, digosmo ruke u vis i blagoslovismo Tebe i cio narod Tvoj, i cijelu zemlju Tvoju, da mogneš ovdje uvijek tijelom i dušom sretno i sigurno vladati svojom zemaljskom kneževinom, a poslije smrti da se na nebesima s Bogom veseliš i vječno vladaš...«

Godine 925. papa Ivan X. priznaje naslov prvom hrvatskom kralju Tomislavu. Papa Grgur VII. šalje hrvatskom vladaru Zvonimiru krunu, i njegov ga izaslanik Gebizon kruni g. 1075. za kralja Hrvatske i Dalmacije, čime je, u okviru tadanjeg europskog poretka, priznata suverenost hrvatskih vladara nad Dalmacijom koja je prije bila pod bizantskim vrhovništvom.

U doba osmanlijske najezde na Europu, Sveta Stolica pruža Hrvatima svestranu pomoć u obrani od osvajačke ugroze. Među inim: papa Aleksandar VI. nastoji (1463.) spasiti iz zarobljeništva hrvatskog bana Derencina; od kakve je važnosti obrana Hrvatske bila za kršćansku Europu vidi se iz poruke Hrvatima, što ju je papa Leon X. uputio 12. prosinca 1519., posredstvom trogirskog biskupa Tome Nigera: »Sinko, pođi i pozdravi svoga bana i sav narod hrvatski! I javi svima: Glavar Crkve neće dopustiti da propadne Hrvatska, najčvršći štiti i predzide kršćanstva!«.

Za bolje razumijevanje, svekolikog povijesnog zbivanja do danas, dobro je podsjetiti i na činjenicu, da bosanska kraljica Katarina g. 1478. zavješta bosansko kraljevstvo Svetoj Stolicu, ako se iz osmanlijskog zarobljeništva ne bi vratila njena djeca.

Papa Urban VIII. prima g. 1629. braću Nikolu i Petra Zrinskog, koji se, kao i mnogi hrvatski velikani prije i poslije njih, obraćaju i Vatikanu i drugim europskim zemljama za pomoć u obrani opstojnosti Hrvatske.

Dubrovačka Republika, sa svojom biskupijom, bila je stoljećima povezana sa Svetom Stolicom, u obostranom interesu, što je olakšalo da se u Dubrovniku očuva i razvija duh i riječ hrvatstva nasuprot drugih vjerskih i kulturnih presizanja.

Mnogi su hrvatski ljudi, iz vjerskih i svjetovnih staleža, dali svoj obol, ne samo učvršćenju uloge katoličanstva u hrvatskim zemljama, nego i razvitku kršćanske uljudbe i nastojanjima prevladavanja raskola u kršćanstvu: od Grgura Ninskog (u X. st.), preko Jurja Križanića (u XVII. st.) i Josipa Rudera Boškovića (u XVIII. st.) do Josipa Jurja Strossmayera (u XIX. st.) i kardinala Alojzija Stepinca (u XX. st.).

Sveti Oče,

Kad sam imao čast da me – kao poglavara suverene Hrvatske primite u Vatikanu 25. svibnja 1991. godine izrazio sam zadovoljstvo što se ponovno uspostavljaju trajne veze između Hrvatske i Svete Stolice koje su u komunističko

doba bile silom sprečavane. Pri tom sam posebno istaknuo, da očito ne može biti tek pukim slučajem, što je povijest namijenila Hrvatskoj osobitu zadaću, da se među prvima, nakon prevladavanja protukršćanske ideologije, vrati u krilo slobodnog svijeta i moralnim vrednotama kršćanske civilizacije. Tom sam Vam prigodom prenio želju hrvatskoga naroda da što prije posjetite uvijek vjernu Hrvatsku, što sam kasnije ponovio i pismeno u prigodi našeg drugog susreta (3. listopada 1991. g.). Razumije se, moj je poziv bio u dogovoru s Crkvom u Hrvata, u ime koje je pozivao i njezin prvi biskup kardinal Kuharić. I eto – sada se to ostvarilo!

Vi ste, Sveti Oče, kao dosljedan zagovaratelj i neumoran pronositelj najviših kršćanskih moralnih načela, prvi ustali u zaštitu napadnutog hrvatskog naroda u njegovoj težnji da ostvari svoje pravo na slobodu i suverenost. Vi ste probudili savjest Europe i svijeta odlučnim pozivanjem na prestanak barbarske agresije na Hrvatsku, priznajući pravo hrvatskom narodu na svoju samostalnu i suverenu državu, u okviru demokratskog međunarodnog poretka. Vi ste davali primjer, ali i opomene ravnodušnom svijetu, o tome koje su njegove etičke dužnosti, primajući 20. studenog 1991. hodočasnike iz mučeničkog i razorenog Vukovara, prosvjedujući 9. prosinca 1991. protiv bombardiranja Dubrovnika i uništavanja njegove dragocjene kulturne baštine. A govoreći na Sinodi biskupa (odjela za Europu), u prosincu te godine, skretali ste pozornost na to da barbarstvo nasilja i uništavanja kulturnih i vjerskih spomenika, razaranja crkava i bolnica, progoni i stradanja pučanstva – kakva je svijet nehajno promatrao u Hrvatskoj – obeščašćuje Europu i nagriza povjerenje ljudi i naroda u čitavu zapadnu uljudbu, u koju su polagali svoje nade kao u osnovu novog, pravednijeg međunarodnog poretka. Držeći se dosljedno moralnih načela, za koja se Sveta Stolica zauzima u djelovanju međunarodne zajednice, Vi ste priznali državnu samostalnost i suverenost demokratske Republike Hrvatske 13. siječnja 1992., dajući drugim zemljama primjer i poticaj. Tim je činom Sveta Stolica zorno posvjedočila svoju brigu za sudbinu hrvatskoga naroda, koji joj za to ostaje trajno zahvalan. Jer, s uspostavom i s međunarodnim priznanjem demokratske i suverene hrvatske države, započelo je novo razdoblje hrvatske povijesti.

Sveti Oče,

Još uvijek, ovdje u Hrvatskoj, živimo i dalje u neizvjesnim i tegobnim vremenima s obzirom na probleme okončanja rata i posljedica agresije, prije svega oslobađanja okupiranih područja, povratak prognanika i obnove razorenih gradova i naselja, pače i čitavih područja. Našim je ljudima poznato, da zla i nepravde ima i u mnogim drugim dijelovima svijeta, ali smatramo da hrvatski narod zaslužuje i dalje i Vašu brigu i djelotvorniju pomoć međunarodne zajednice u prevladavanju svih teškoća s kojima je suočen.

Zaustavivši, odlučnim otporom čitavog naroda, srpsku agresiju u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini, hrvatsko državno vodstvo zauzelo se i za zaustavljanje ratnog sukoba između muslimanskog i hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini. Hrvatsko vodstvo prihvatilo je i Washingtonski sporazum o stvaranju muslimansko-hrvatske Federacije u Bosni i Hercegovini, i njezine Konfederacije s Hrvatskom. Hrvatska želi svoj prilog za uklanjanje svakog ekstremnog nacionalizma i fundamentalizma na ovom području. Hrvatska je i za normalizaciju odnosa sa Srbijom i Crnom Gorom (odnosno sadašnjom njihovom Ju-

goslavijom) na osnovama međusobnog priznanja. A srpskoj zajednici u Hrvatskoj jamči sva ljudska, vjerska i etnička prava, kao i talijanskoj i svakoj drugoj nacionalnoj manjini, u skladu s najvišim normama međunarodnih konvencija. Mi smo svjesni da se samo krajnjom razboritošću mogu stvoriti pretpostavke za novi međunarodni poredak u ovom području, na načelima zapadne civilizacije. U tom nastojanju Hrvatskoj je potrebna sva moguća pomoć i Svete Stolice i demokratskih zemalja Europe i svijeta.

Valja, naime, imati na umu da u okončanju krize na tlu bivše Jugoslavije nije riječ samo o razgraničenju između pojedinih naroda, nego i nadalje o povijesnoj geopolitičkoj razlučnici na kojoj se odvijaju i imperijalistička i civilizacijska presizanja, nadmetanja i prelamanja, pa nije nimalo laka zadaća, na tom zamršenom i teško prohodnom tlu, izgraditi nove putove suživota, suradnje i prijateljstva.

Hrvatska želi biti čimbenikom mira, stabilnosti međunarodnog poretka i suradnje među narodima i državama u ovom dijelu Europe.

Sveti Oče,

U svojoj borbi za uspostavu svoje slobodne i demokratske suverene države hrvatski je narod uz Božju pomoć – u ovo naše doba, s izbjavljenjem iz komunističkog pakla – ostvario i dubok nacionalno-politički preporod. Pred nama je zadaća da budemo usmjereni i na dovršenje duhovnog i gospodarskog preporoda, na načelima kršćanske civilizacije. Uspostavivši demokratski poredak, hrvatska državna vlast činila je i čini svjesne napore da ukloni sve ostatke komunističkog naslijeđa, s osobitom željom da uredi odnose sa Crkvom i Svetom Stolicom na najbolji mogući način, u interesu države, Crkve i građana vjernika.

Vi ste, Sveti Oče, ovu godinu proglasili Godinom obitelji. Obitelj je osnova ljudskog, pače i narodnog života i postojanja. Za hrvatski je narod problem obitelji i prava na život od posebne važnosti. Naime, zbog veoma nepovoljnih političkih i gospodarskih okolnosti, hrvatski su ljudi morali odlaziti u svijet pa su hrvatske obitelji bivale razdvajane, nemajući mogućnosti za normalan život i razvitak, a hrvatsko je nacionalno biće bilo ugroženo, ne samo rasipanjem hrvatskog puka na sve kontinente, nego i zabrinjavajućim smanjenjem prirodnog priraštaja. Stoga, ova hrvatska vlast poklanja punu pozornost Vašem učenju o važnosti obitelji, o pravu na život i o odgovoru za odgovorno roditeljstvo.

Sveti Oče,

Pozdravljajući Vas u Hrvatskoj s neizmjernim poštovanjem, dopustite mi da izrazim i želju i nadu, da ćete i za vrijeme ovog kratkog posjeta osjetiti svu gorljivu ljubav prema Vama goleme većine hrvatskoga naroda, koji će ostajući vjieran svojoj povijesti biti i nadalje trajnom sastavnicom zapadno-kršćanske civilizacije.

1

HRVATSKA – ZAGREB – 10. 09. 1994.

Međunarodni aerodrom
Svečani doček

ORIGINALNI TEKST

*»Gospodine Predsjedniče,
gospodo predstavnici Vlade,
gospodo predstavnici vjerskih, nekatoličkih zajednica,
uzoriti gospodine Kardinalu i braćo biskupi,
dragi stanovnici Hrvatske!*

1. U ovom trenutku, kad po prvi put stupam na hrvatsko tlo, i dok ga s ganućem cjelivam, radostan sam što mogu pozdraviti cijelu ovu voljenu zemlju i sve njezine stanovnike.

Moj pozdrav ipak ide još dalje, prema Bosni i Hercegovini, prema Sarajevu, gradu mučeniku kojega sam, kao hodočasnik mira i nade, žarko želio pohoditi. Htio sam donijeti riječ utjehe i solidarnosti tamošnjem napaćenom narodu, sam stati uz njegov bok i ohrabriti ga. Već je prošlo previše vremena otkako rat hara tom zemljom čiji su stanovnici stoljećima bili navikli na odnose međusobne snošljivosti i primjerene suradnje.

Pokušavao sam sve načine da bi se zaustavio krvavi bratoubilački rat; kucao sam na sva vrata. I moje putovanje koje je bilo u programu 8. rujna ove godine, imalo je tu istu svrhu. Povjeravam Bogu gorčinu koju je u meni izazvala prisilna odgoda putovanja, te molim Gospodina da prenese u srca svih zainteresiranih moj bolni poziv na pomirenje i mir.

2. Danas sam ovdje, u zemlji Hrvata, kao goloruki hodočasnik Evandelja koje je navještaj ljubavi, sloge i mira.

Prvo pozdravljam Vas, gospodine Predsjedniče, koji nosite teški teret odgovornosti za sve stanovnike Hrvatske. Zahvaljujem Vam na plemenitim riječima dobrodošlice. S poštovanjem zatim pozdravljam ostale predstavnike civilne vlasti i sve one koji se brinu za blagostanje ove države.

Kao nasljednik apostola Petra na Rimskoj stolici, s bratskim osjećajima želim zagrliti uzoritoga gospodina kardinala Franju Kuharića i sve druge Pastire drage katoličke zajednice, zatim sve obitelji, te posebno bolesnike i one koji pate. Na poseban se način spominjem izbjeglica i prognanika, koji se trenutno nalaze u vašoj zemlji. Njima izražavam, skupa s pozdravom, žarku želju da se što prije mogu povratiti na svoja ognjišta.

Svojim pozdravom želim obuhvatiti sve kršćanske zajednice u Hrvatskoj, poglavito Srpsku Pravoslavnu Crkvu i njezine Pastire. Pozdravljam i Islamsku zajednicu, koja je dosta porasla posljednjih godina, zbog nasilnog premještanja

pučanstva iz napaćenih krajeva Bosne i Hercegovine. Svoj pozdrav upućujem i Židovskoj zajednici koja je već stoljećima ukorijenjena u hrvatskim krajevima.

3. Predragi Zagrepčani, radostan sam što se nalazim među vama. Došao sam k vama proslaviti povijesni događaj vaše Nadbiskupije, 900. obljetnicu njezina osnutka. Svako Papino putovanje ima uvijek pastoralnu narav. Ovaj pak današnji pohod jest apostolsko hodočašće crkvenog zajedništva, koje želi utvrditi *postojeće veze između Petrove stolice i katolika u Hrvatskoj*. Kako ste već spomenuli, gospodine Predsjedniče, povijest kršćanstva u vašoj zemlji vrlo je duga. Već prije doseljenja Hrvata u ove krajeve, riječ Evanđelja bila je posijana u carskim provincijama Dalmacije i Panonije. Nju su – prema svjedočanstvu Konstantina Porfirogeneta – počeli prihvaćati i vaši preci u vrijeme cara Heraklija i Pape Agatona, u VII. stoljeću. Odnosi između Hrvatske i Svete Stolice bivali su sve prisniji, posebno nakon što se, u IX. stoljeću, u vrijeme kneza Branimira i pontifikata Ivana VIII, učvrstila hrvatska država. Bilo je to vrijeme velikodušnog i dalekovidnog poslanja svete solunske braće Ćirila i Metoda među Slavene Velike Moravske. I u nekim područjima Hrvatske, njihova djelatnost ostavila je neizbrisive tragove, u liturgiji i na jezičnom polju – posebno u glagoljskoj tradiciji.

4. Odnosi između Katoličke Crkve u Hrvata i Svete Stolice *nikada nisu oslabili*. Tijekom stoljeća kršćani ove Zemlje, koji su se često morali boriti »za krst časni i slobodu zlatnu«, ostali su najvećim dijelom vjerni Evanđelju i u jedinstvu s rimskim biskupom, unatoč progonstvima i nedaćama svake vrste.

Drago mi je, s tim u svezi, *sjetiti se naraštaja vjernika – svećenika, redovnika i laika vjernika* – koji su se žrtvovali da bi svima, i onim narodima koji su prostorno vrlo udaljeni, pružili bogatstvo Kristova Evanđelja. Oni su se velikodušnim predanjem posvećivali dušobrižništvu, ublažavanju siromaštva i radu za cjelovit razvoj čovjeka u raznim područjima odgoja, zdravstva i karitativne djelatnosti.

Posebno bih htio izraziti svoje poštovanje *prema Hrvatima koji su se istaknuli u evandeoskim krepostima*, koji su se dokazali svetim i uzornim životom: mislim, među ostalim, na mučenika franjevca svetoga Nikolu Tavelića († 1391.); na oca kapucina svetog Leopolda Bogdana Mandića, apostola sakramenta ispo-vijedi, kojega sam imao radost proglasiti svetim 1983. godine. Mislim na blaženog Augustina Kažotića († 1323.), dičnog Pastira ove biskupije; na svećenika i mučenika blaženog Marka Križevčanina († 1619.). Treba potom podsjetiti na istaknutu i uvelike štovanu osobu slugu Božjega kardinala Alojzija Stepinca, bedem Crkve u Hrvata te na bezbrojne sinove i kćeri ove zemlje koji su posvjedočili svoju vjeru i hrabrost i u novije vrijeme kada su se, u ime ljudskih prava i kršćanskog dostojanstva, *suprotstavili jarmu ateističkoga komunizma*.

5. Gospodine Predsjedniče, u svojoj ste dobrodošlici spomenuli nedavne događaje koji se odnose na Hrvatsku. Događaj posebnog značaja zbio se *godine 1992.* kada su slom komunističkog režima, *proglašenje suvereniteta Hrvatske* i međunarodno priznanje koje je uslijedilo, prvi put u više od tisućljetnoj povijesti hrvatskog naroda, omogućili *razmjenu diplomatskih predstavnika između Hrvatske i Svete Stolice*.

Nažalost, strašne patnje zbog sukoba koji još uvijek stvara duboke rane u ovoj zemlji, zasjenile su tu radost. Tko se ne sjeća Vukovara, Dubrovnika, Zadra i tili-kih drugih gradova i sela zahvaćenih ratnim vihorom? Stišavši se u Hrvatskoj, rat

je zatim, nažalost, planuo u susjednoj Bosni i Hercegovini. Toliko je nedužne krvi proliveno! Toliko je suza oblilo lica majki i djece, mladića i staraca!

Sveta Stolica, služeći se svim raspoloživim sredstvima, nastavlja zalagati se za svladavanje postojećih napetosti i za uspostavu pravde i mira na cijelom Balkanu. Iako težak, trud na uspostavi mira *sveta je dužnost svakog vjernika. Mir je uvijek moguć* ako ga se iskreno želi. Da bi se mir mogao graditi na temeljima pravde i istine, treba ga, prije svega, isprositi od Gospodina. Zbog toga sam u siječnju 1993. u Asiz pozvao katolike i predstavnike drugih kršćanskih zajednica i nekršćanskih religija, a ove sam godine potaknuo da se održi slična služba Božja u bazilici svetog Petra, na svršetku Tjedna molitve za jedinstvo kršćana.

Molitvu, međutim, mora pratiti velikodušno nastojanje ljudi dobre volje. Treba promicati *kulturu mira*, koja se nadahnjuje osjećajima snošljivosti i opće solidarnosti. Ta kultura *ne odbacuje zdravo domoljublje*, ali ne upada u napast nacionalističkih pretjerivanja i isključivosti. Ona je u stanju odgojiti velika i plemenita srca koja znaju da se rane uzrokovane mržnjom ne liječe zlopamćenjem, nego lijekom strpljenja i melemom oprosta: *oprost koji valja tražiti i dati*, poniznom i nesebičnom velikodušnošću.

Bez ove kulture mira, rat uvijek ostaje u zasjedi te vreba i ispod pepela krhkih primirja. S kršćanskom nadom želim, i u ovom svečanom trenutku, bolno zavapiti: neka konačno prestane govor oružja i neka se srca otvore zanosnoj zadaći izgradnje mira!

Stoga želim da oni koji su odgovorni za javnu vlast ove plemenite Nacije, ohrabreni potporom međunarodne zajednice, *uvijek slijede miran put* u pronalaženju rješenja teških i osjetljivih a još uvijek neriješenih pitanja, kao što su ona koja se odnose na uspostavu suvereniteta na cijelom nacionalnom teritoriju, povratak izbjeglica, te na obnovu onoga što je ratom porušeno.

6. Predragi, svoju bih poruku vašem narodu želio sažeto izreći upravo riječju *mir*. Tom se riječju uskrsli Isus obratio apostolima na dan uskrsnuća. I ja danas želim ponoviti te riječi svim vašim gradovima i krajevima, svakoj obitelji, poglavito onima koje su iskušanije i koje više pate. **Mir vama!** *Hodočasnik pomirenja*, Papa, poziva vas da gledate na veliki jubilej 2.000. godine i da se na taj povijesni susret pripravite nastojeći na vječnim vrijednostima Evandjelja izgrađivati pravedno društvo, čiji će članovi biti složni i solidarni.

Vašem velikodušnom i ponosnom narodu, vašoj suverenoj Republici, svim stanovnicima, bez obzira na razlike u jeziku, vjerskoj tradiciji i na osjećaje narodne pripadnosti, posebno Božjoj Crkvi koja je u Hrvatskoj, želim, po zagovoru Svete Djevice Marije, svako istinsko dobro u Gospodinu.

Kao znak obilnih nebeskih milosti, svima nazočnima i svima koji nas slijede preko radija i televizije, te svim stanovnicima Hrvatske, od srca udjeljujem Apostolski blagoslov.

Hvaljen Isus i Marija!«

Pozdravni govor zagrebačkog nadbiskupa kardinala Franje Kuharića u katedrali 10. rujna 1994.

Sveti Oče!

U ime prisutnih biskupa, svećenika, redovnika, redovnica, te mladih pripravnika i pripravica za sveti duhovni poziv, kao i u svoje ime, najsrdačnije Vas pozdravljam u zagrebačkoj katedrali, posvećenoj Uznesenju Bl. Djevice Marije na nebo.

Srce nam je prepuno zahvalnosti Trojednom Bogu za ovaj dan koji je blagoslovljen Vašim dolaskom k nama. Ovaj smo dan dugo željeli i iščekivali. Za tu smo milost usrdno molili. Zaista, Sveti Oče, Vaša prisutnost među nama na ovom svetom mjestu velika je milost Božja, Božji je dar našoj Crkvi i hrvatskom narodu. Ovaj će sretni dan biti neizbrisivo upisan u naše srce i uklesan u našu povijest.

Naša sloboda je otvorila vrata Vašem blagoslovljenom pohodu u Hrvatsku, u Zagreb, u ovu katedralu.

Psalamista nas poziva: »Zahvaljajte Gospodinu jer je dobar, jer je vječna ljubav njegova!« (Ps 118,1).

Sveti Oče, u ovoj katedrali je srce naše Zagrebačke Crkve. Ovdje je prisutno devet stoljeća vjerničke povijesti zagrebačke biskupije. Ta je povijest, često ispunjena teškim iskušenjima, danas okrunjena velikom radošću zbog prisutnosti Vaše Svetosti.

Osnutak zagrebačke biskupije prije 900 godina postao je povijesni uvjet da se Zagreb razvio u glavni grad Hrvatske i postao vjersko, političko, gospodarsko i kulturno središte Hrvatske.

Sveti Oče, ovdje se susrećete s našom poviješću i ulazite u našu sadašnjost da na najsvečaniji način zaključite naš veliki jubilej koji slavimo pod geslom: »U Tebe se, Gospodine uzdam!«

Duša nam je prepuna zahvalnosti za Vaš dolazak. Blagoslovljeni je ovo čas da Vam posvjedočimo i obnovimo svoju odanost i ljubav, da Vašoj Svetosti ponovno izjavimo svoju kušnjama provjerenu vjernost. Mi čvrsto vjerujemo u sve one riječi kojima je Isus Krist izabrao i ovlastio apostola Petra da u njegovo ime upravlja vjerničkom zajednicom – Crkvom, da je vodi putovima istine, da je čuva od napasti i zavodljivosti svijeta, da je posebnom zaštitom Duha Svetoga povezuje u jedinstvu vjere i ljubavi.

»Ti si Petar – Stijena i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju, i vrata paklena neće je nadvladati« (Mt 16,18). Mi to čvrsto vjerujemo. Stoga nam je riječ Petrova nasljednika svjetlo i izvor sigurnosti da jasno razlikujemo što je dobro a što zlo, da ostanemo u Istini i da nas ne zavede zabluda. Poslanje je Petrovo da tumači Božje misli o čovjeku, o obitelji, o životu i spasenju.

Ta vjernost Petrovim nasljednicima naša je dragocjena baština koju smo naslijedili od prošlih pokoljenja. Kad su se prvi Hrvati, došavši na tlo naše lijepe domovine iz Bijeke Hrvatske, susreli s Isusom Kristom i Evandeljem i kad su

svetim krštenjem počeli ulaziti u zajedništvo Rimokatoličke Crkve, u tom su zajedništvu ustrajali, nikada te vjernosti nisu opozvali.

Kad se u IX. stoljeću dogodila tragična dioba Crkve na Istočnu i Zapadnu, hrvatski knez Branimir piše pismo vjernosti papi Ivanu VIII. Na to pismo Vaš davni predšasnik Ivan VIII. odgovara divnim pismom i blagoslovom s groba svetog Petra knezu Branimiru, cijelom njegovom narodu i cijeloj zemlji njegovoj.

Povodom tih prevažnih događaja za našu Crkvu slavili smo g. 1979. »Branimirovu godinu« i hodočastili u Rim na grob sv. Petra. Vi ste, Sveti Oče, u bazilici sv. Petra predvodili euharistijsko slavlje na hrvatskom jeziku i uputili nam ove riječi: »Doista, u ovom susretu nad grobom svetoga Petra kao da se sabrala sva vaša povijest od preko trinaest stoljeća, a posebno veliki događaji iz života vaše Crkve, sve od vašeg pokrštenja i ulaska u krilo Rimske Crkve, koja je »glava i učiteljica svih Crkava«. Ovdje je prisutna vaša lijepa i draga zemlja, sav vaš narod u domovini i izvan domovine, vaše davne i sadašnje vjernosti i tjeskobe.« (Branimirova godina, Zadar 1980., str. 64).

Sveti Oče, kako nam te riječi izrečene prije 15 godina u bazilici sv. Petra, sada posebno i blisko zvuče u zagrebačkoj katedrali, na našoj dragoj zemlji na koju ste danas utisnuli cjelov očinske pažnje i poštovanja!

U svima nama sabranima oko Vaše tako nam drage Osobe danas se zaista sabire sva naša prošlost i sadašnjost, naše radosti i žalosti, naše nade i tjeskobe, naše kajanje za sve promašaje ali i pradjedovska i naša zahvalnost i vjernost!

Sveti Oče, neka mi bude dopušteno da iznesem pred Vas neke brojčane podatke da imate uvid u brojno stanje svećenika, redovnika i redovnica te svećeničkih i redovničkih pripravnika i pripravnica za redovnički poziv. Zagrebačka nadbiskupija broji 472 župe u kojima živi oko dva milijuna vjernika zajedno s prognanicima, koji su bili prisiljeni napustiti svoje domove i svoje župe zajedno sa svojim svećenicima. I među nama su ovdje prisutni brojni prognanici, svećenici, redovnici i redovnice ne samo iz Hrvatske nego i Bosne i Hercegovine. U Zagrebačkoj nadbiskupiji u ovom ratu opustošene su 24 župe.

Koncem 1993. godine broj dijecezanskih svećenika u Zagrebačkoj nadbiskupiji iznosi 587, a redovničkih 301. Broj redovnica u 29 kongregacija, uključujući pet kontemplativnih zajednica, iznosio je 1.929. Ovdje je među nama zajednica karmelićanki prognanih iz svoga samostana u Šarengradu, Đakovačka biskupija. U nadbiskupiji djeluju i neki svjetovni instituti kao što su »Suradnice Krista Kralja«, Franjevački svjetovni red, »Djelo Marijino«, Neokatekumeni, Cursillo.

Koncem godine 1993. bilo je u našoj nadbiskupiji 106 sjemeništaraca dijecezanskih i 77 redovničkih; 132 dijecezanska bogoslova i 126 redovničkih. Broj novakinja je iznosio 51, a kandidatice 84. U nadbiskupiji imamo dva Karmela, jedan samostan Klarisa i jedan sestara od pohađenja Marijina.

U Republici Hrvatskoj u 11 biskupija ima 1.497 župa. Dijecezanskih svećenika 1.577, a redovničkih 705. Broj redovnica iznosi 3.800. Dijecezanskih bogoslova bilo je koncem 1993. g. 279, a sjemeništaraca 232; redovničkih bogoslova bilo je 174, a sjemeništaraca 153. Novakinja je bilo 76, a kandidatice 141. (U tu statistiku cijele Hrvatske uključena je i Zagrebačka nadbiskupija). Napominjem da na području Zagrebačke biskupije boravi prognana i Franjevačka

bogoslovna škola iz Sarajeva, dijecezanski bogoslovi Vrhbosanske nadbiskupije sa svojim profesorima borave u Bolu na Braču, hvarska biskupija.

To su brojevi koji odražavaju stanje duhovnih zvanja u Zagrebačkoj nadbiskupiji i u Hrvatskoj. Sada vidimo koliko nam nedostaje svećenika, redovnika i redovnica za pastoralni rad kad su nam otvorene škole, bolnice, zatvori, vojska kao i drugi načini pastoralnog rada. Ipak, naša je Crkva uputila u misijske zemlje lijep broj redovničkih i dijecezanskih svećenika kao i redovnica.

Kroz vrijeme velikih iskušenja za Crkvu brojni svećenici, redovnici i redovnice uz brojne vjernike svjedočili su svoju vjernost i ustrajnost u svetom pozivu uz cijenu raznih odricanja i poniženja, čak i do mučeništva. Znak i simbol svih tih iskušenja i ustrajne vjernosti Bogu i Crkvi bio je i ostaje zagrebački nadbiskup i kardinal Alojzije Stepinac, sada Sluga Božji. On u svom svjedočanstvu sabire svjedočanstva vjernosti svećenika, redovnika, redovnica i nebrojenih vjernika. Sav prožet Evandeljem bio je zauzet za čast Božju, slobodu Crkve i naroda za dostojanstvo i pravo svake ljudske osobe prije onog svjetskog rata, za vrijeme rata i poslije rata! Crkvu je ljubio svim srcem, a Petrovim nasljednicima bio je nepokolebljivo cdan i vjeran.

Kao zatočenik je umro u Krašiću 10. veljače 1960. Njegov je grob ovdje u katedrali i na tom grobu već 34 godine ne prestaje molitva vjernika!

Njegov časni grob učinio je ovu katedralu privlačnom i toplom! Cilj hodočasnika! Ali ova je katedrala postala velika ispovjedaonica u kojoj se ispovijeda svaki dan!

Kanonici i njihovi suradnici prebenderi prema stalnom rasporedu stoje vjernicima na raspolaganju da u sakramentu pomirenja očiste i smire svoju savjest darom otkupljenja Isusa Krista!

Uz Slugu Božjega Alojzija Stepinca smatram prikladnim, Sveti Oče, spomenuti sljedeće Sluge Božje za koje se vodi postupak po kanonskim propisima za proglašenje blaženima. To su: franjevac Vendelin Vošnjak, umro u Zagrebu 18. ožujka 1933., profesor laik Ivan Merz, umro u Zagrebu 10. svibnja 1928., zagrebački pomoćni biskup Josip Lang, umro u Zagrebu 1. studenog 1924., franjevac Ante Antić, umro u Zagrebu 5. ožujka 1965.

Spomenute Sluge Božje možemo smatrati svjedocima svetosti naše Crkve koju su živjeli u prošlosti i svjedoče u sadašnjosti toliki pravedni očevi i požrtvovne i pobožne majke, toliki čestiti mladići i djevojke, toliki svećenici, redovnici i redovnice! Ako je život Crkve i potamnjen grijesima njezinih sinova i kćeri, ipak je protkan i svjetlom svetosti tolikih svetih muževa i žena!

Sveti Oče! Smatramo da je najveća vjerodostojnost Crkve u svetosti njezinih sinova i kćeri, osobito u svetosti njezinih biskupa, svećenika, redovnika i redovnica. Oni su svojom svetošću kvasac duhovne i moralne obnove u Crkvi, da onda Crkva bude kvasac moralnog ozdravljenja u narodima, u svijetu! Stoga smo ovdje u ovoj drevnoj katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije u nebo, okupljeni oko Vas, Sveti Oče, da s otvorenim srcem čujemo Vašu očinsku i učiteljsku riječ poticaja, ohrabrenja i oduševljenja za Isusa Krista i Evandelje. Srdačna Vam hvala, Sveti Oče!

Sveti Oče, dozvolite mi da sada ovdje u katedrali izrazim iskrenu zahvalnost svima koji su uložili svoju molitvu, svoj dar i svoj rad u pripremanju za Vaš

blagoslovljeni posjet! Zahvaljujem hrvatskom vrhovništvu! Zahvaljujem Poglavarstvu hrvatskoga glavnog grada Zagreba koji također slavi svoj 900-godišnji jubilej zajedno sa zagrebačkom Nadbiskupijom! Zahvaljujem svim ustanovama i poduzećima kao i pojedincima koji su se uključili velikodušno u pripravu! Zahvaljujem Hrvatskoj televiziji, radiju i tisku koji su posvetili punu pažnju posjetu Vaše Svetosti i učinili su ga već prisutnim u svakom domu da bude prisutan i u svakom srcu dobre volje!

Zahvaljujem za revnost i rad Crkvenog odbora za pripravu Vašeg dolaska, biskupima, svećenicima, redovnicima i redovnicama, svim suradnicima i suradnicama! Zahvaljujem svim radnicima koji su radili na ulicama i na Hipodromu s ljubavlju i radošću! Svi su radili pod geslom: »U Tebe se, Gospodine, uzdam«.

Sveti Oče, sa srcem i vjerom Vas primamo! Dobro nam došli! Po zagovoru Presvete Bogorodice i Majke Crkve, kojoj Vi s geslom *Totus Tuus*, svim srcem pripadate, zazovite na sve nas, na naše dobročinitelje, na naše patnike, na naše nade sve Božje blagoslove za sadašnjost i budućnost! Vaš apostolski blagoslov očekuje cijela naša Crkva i cijela naša domovina! »U Tebe se, Gospodine, uzdam!«

Franjo kard. Kuharić
zagrebački nadbiskup i metropolita,
predsjednik Hrvatske biskupske konferencije

HRVATSKA – ZAGREB – 10. 09. 1994.

Katedrala

Susret sa svećenicima, redovnicima/cama i sjemeništarcima
te klauzurnim redovnicama

ORIGINALNI TEKST

»Uzoriti gospodine Kardinale,
draga braćo biskupi,
drugi svećenici i sjemeništarci, redovnici i redovnice!

1. Radostan sam što se mogu susresti s vama u ovoj Katedrali koja je duhovno središte Nadbiskupije. Srdačno pozdravljam ne samo vas ovdje prisutne, nego i sve one kojima obaveze, zdravstveno stanje ili druge poteškoće nisu dozvolile da sudjeluju na ovom skupu zajedništva i molitve. Vi ste izabrani dio Božjeg naroda koji je u Hrvatskoj i zato je dolično da vam se, prilikom Papina posjeta, posveti posebno pažnja.

Dragi svećenici i dragi redovnici, kardinal Alojzije Stepinac, čiji zemni ostaci počivaju u ovoj Katedrali, često vas je nazivao »zjenicom svojih očiju«. I dobro je govorio, jer ste upravo vi u središtu skrbi Crkve, budući da od *vaše službe u mnogome zavisi njezino djelovanje u svijetu*. Snagom svetog reda i poslanja koje ste primili od biskupa, pozvani ste da među današnjim ljudima obnavljate službu Krista proroka, svećenika i kralja.

Potrebni ste ne samo Crkvi, nego i *društvenoj zajednici, koja treba svećenike i Bogu posvećene osobe*. Doista, današnji čovjek, iako to može drugačije izgledati, osjeća u sebi, na osobit način, živu potrebu za Bogom. Samo materijalna dobra nisu dostatna. Srce je čovjeka nemirno i u neprestanom traženju onoga što može dati smisao i vrijednost ljudskom životu. *Svećenici su potrebni svijetu*, jer je Krist potreban svijetu. *Bogu posvećene osobe potrebne su*, jer čovjek mora biti neprestano pozivan na duhovne i vječne vrijednosti.

Budite uvijek duboko uvjereni da budućnost Crkve velikim dijelom zavisi od svetih svećenika i redovnika, zaljubljenih u Krista i punih žara za brata čovjeka; svećenika i redovnika koji su jedno srce i jedna duša sa svojim biskupima i svojom subraćom; svećenika i redovnika koji studijem i molitvom produbljuju riječ Božju, da bi iz nje crpli pomoć i svjetlo za svoj Bogu posvećeni život i svoje svakodnevno pastoralno djelovanje.

Sve se to ne improvizira, nego se postiže za vrijeme duge pripreve u sjemeništu, a potom se mora stalno otkrivati i produbljavati. Mислеći na svećenički odgoj, vrlo mi je drago od srca pozdraviti ovdje prisutne sjemeništarce, koji su nada za budućnost Crkve. Predragi, živite godine provedene u sjemeništvu kao razdoblje velike »prisnosti« s Kristom. Naučite upoznati Njegovo »srce«, da bi postali svećenici po Božjem srcu, žive i vjerne slike Dobrog Pastira.

2. Pred vama je, predragi svećenici i redovnici, težak zadatak: *pomiriti ljude s Bogom i čovjeka s čovjekom*. To je vaša hitna dužnost, poglavito u sadašnjem teškom povijesnom trenutku, kada je ovaj apsurdni i surovi rat opustošio

balkanske zemlje, okomivši se i na vašu domovinu, iskopavši ponor mržnje koji samo Evanđelje može nadvladati. Vi svećenici, koji za vrijeme svete mise proživljavate i uprisutnjujete »u osobi Krista« Golgotsku žrtvu, pozvani ste da budete uvjereni svjedoci Onoga koji umirući nije oklijevao reći: »Oče, oprostí im!« Gledajući u vas, na sakrament ispovijedi koji podijeljujete i, posebno, slijedeći vaš velikodušan primjer, neka vaš narod smogne snage da *oprosti* i, kad je potrebno, da *traži oproštenje*. Za to je potrebna poniznost i otvorenost duše, ljubav prema istini i traženje pravoga mira. Vama, apostolima i svjedocima oprosta i pomirenja, povjeravam tu tešku ali neizbježnu zadaću.

Budite vjerni svom svećeničkom pozivu. Neka euharistija i molitva budu smisao vašeg apostolata, ohrabreni spoznajom da Božji duh pobjeđuje zlo i da je njegov milost jača od ljudske zloće, da će ljubav a ne mržnja imati posljednju riječ.

U nasljedovanju Krista neka svijetli vaša *vjernost celibatu* koji vam omogućuje da se nepodijeljena srca posvetite službi Gospodinu i bližnjemu. U ovom trenutku osjećam dužnost pohvaliti tolike svećenike, redovnike i redovnice koji su znali, u tragičnim danima ovoga rata, dijeliti s narodom sudbinu prognanika, prilagodivši se životu u ponižavajućim i nestalnim prilikama. Predragi, budite i dalje bliski tim vašim vjernicima, kojima je potrebna vaša ljubav i vaša nesebična služba, da se odupru sadašnjim nevoljama te da sačuvaju živu nadu u bolju budućnost.

Neka iz vaših riječi i iz vašeg ponašaja uvijek zrači jasno uvjerenje da su svi ljudi, pripadali oni bilo kojem narodu ili etničkoj grupi, *sinovi istog Oca koji je na nebesima*.

Bez obzira na sadašnje teške prilike, u toj perspektivi treba vidjeti i ekumenski dijalog, koji je toliko na srcu vama i vašim Pastirima. Vjerni zapovijedi Gospodina, nemojte sustati na tom putu. U svoje vrijeme, On će znati okruniti vaše napore željenim plodovima.

3. Tijekom stoljeća, svijetli primjeri svećenika i redovnika Hrvata ostavili su izvrsnu duhovnu baštinu. Posebno mislim na vaša dva kanonizirana sveca: na franjevca Nikolu Tavelića i na kapucina Leopolda Bogdana Mandića. Veoma mi je drago što danas mogu predati kardinalu Kuhariću, Predsjedniku Hrvatske biskupske konferencije, *jednu relikviju svetog Leopolda, velikog sveca sakramenta ispovijedi*. Ovaj vrsni sin vašeg naroda neka, i preko ovog znaka, bude poticaj svima vama da ono što propovijedate riječju, ostvarite i životom.

Iz dugog niza muževa i žena koji su se u naše vrijeme istakli življenjem kršćanskih vrlina, želim spomenuti sluge Božje: Josipa Langa, pomoćnog zagrebačkog biskupa, franjevce Antu Antića i Vendelina Vošnjaka, kao i Ivana Merza, istaknutog laika u svjedočenju Evanđelja. Najsvjetliji lik je, bez sumnje, *nadbiskup i kardinal Alojzije Stepinac*. Svojom prisutnošću, svojim radom, svojom hrabrošću i strpljivošću, svojom šutnjom i, napokon, svojom smrću, pokazao je da je istinski čovjek Crkve. Spremno je prinio sebe kao najveću žrtvu, samo da ne bi zanijekao vjeru. Ma gdje bio, na slobodi, u zatvoru, i za vrijeme prisilnog boravka u Krašiću, kao pravi Pastir, uvijek je bdio nad svojim stadam. U trenutku kada je uvidio da se preko političkih udruženja želi napraviti razdor među svećenstvom i odijeliti Božji narod od Rimske crkve, nije oklijevao oduprijeti se svom snagom, plativši tu hrabrost uzništvom i pritvorom.

U tom trenutku uzburkane nacionalne povijesti, on je tumačio najautentičniju tradiciju vašeg naroda, koji je od samog početka svog obraćenja Kristu, uvijek ispovijedao duboko zajedništvo s Petrovom Stolicom. To sam već naglasio 1979. godine, za vrijeme svečanog euharistijskog slavlja, prigodom hrvatskog nacio-

nalnog hodočašća. Tada sam istaknuo »ljubav i privrženost Hrvata prema Rimskoj Crkvi i Katedri svetog Petra«, pozvavši se na *Poslanicu hrvatskom narodu i svećenstvu* Pape Ivana VIII. u kojoj je između ostalog napisao: »S očinskom vas ljubavlju grlim i raširenih ruku primam« (*Insegnamenti*, vol. II/1, 1979, str. 1024 s.).

4. Nova vremena traže i prikladne metode evangelizacije. Uspostava demokratskog sustava u Hrvatskoj otvorila je nove mogućnosti pastoralnog djelovanja na području školstva, sredstava društvenog priopćavanja, dušobrižništva vojnika, bolesnika i zatvorenika. Potrebno je iskoristiti te mogućnosti i dati dokaz kreativnosti, u punom skladu s biskupima i svim članovima prezbiterija svoje kao i ostalih biskupija.

U tu pažljivu pastoralnu brigu, koja mora obuhvatiti sva područja ljudskog djelovanja, uklapa se dragocjeni doprinos braće redovnika koji, prikladno vrednovani, mogu djelotvorno doprinijeti izgradnji kršćanske zajednice.

Također je nužno i hitno *promicati dobro osposobljen laik* koji će znati surađivati s vama, osobito na području kateheze i socijalne skrbi, i tako vam omogućiti da se više posvetite vašoj posebnoj ministerijalnoj službi.

5. Posebno se sada želim obratiti *časnim sestrama*. Drage sestre, dobro poznajem vaše radosno svjedočenje ljubavi prema Isusu Kristu i prema braći ljudima. Poznate su mi vaše nade kao i vaši problemi i sve vaše patnje. Veoma cijenim vaše djelovanje u župama, gdje radite kao katehistice, sakristanke, orguljašice. Cijenim vaš rad s djecom i sa starcima te vašu službu u bolnicama. Pozivam vas: *ustrajte radosno* u evangelizaciji i u svjedočenju ljubavi. Gospodin je s vama i služi se i vašim radom, koliko dragocjenim toliko skrovitim, da bi nastavio svoje djelo spasenja među narodima ove, Njemu tako drage Zemlje.

Na koncu, upućujem svoje najtoplije pozdrave *sestrama koje žive u klauzuri*: klarisama, bosonogim karmelićankama, te benediktinkama. Kardinal Stepinac je sve poduzeo da bi podigao samostan sestara karmelićanki u Brezovici. Želio je da njegova biskupija ne bude lišena *jedne oaze molitve*, odakle bi se dizali neprestani zazivi za svećenike, za redovnike i za sav hrvatski narod. Drage redovnice u klauzuri: ostanite vjerne vašoj izvornoj karizmi. Vi ste kontemplativna duša Crkve: ustrajte u pozivu da budete *budni čuvari Apsolutnog*, stalno u dijalogu s Bogom, da biste mu prikazivale »radosti i nade, tuge i tjeskobe današnjega čovjeka« (GS, 1), te isposile milosrđe i oprostjenje koje treba razliti na toliku braću i sestre u nevolji. Hrvatskom svećenstvu i redovništvu i cijelom hrvatskom narodu veoma su potrebne vaše molitve i vaše svjedočenje potpunim predanjem života koji sve stavlja na kartu vječnosti.

6. U ovoj velebnoj katedrali, koja čuva uspomenu na tolike slavne ljude vašega naroda, sa zahvalnošću se sjećam blagopokojnog kardinala Franju Šepera, kojega sam osobno poznao i cijenio. Kao Pastir ove nadbiskupije i kasnije Prefekt Kongregacije za nauk vjere, dao je dragocjeni doprinos u službi Crkve.

Dragi svećenici, sjemeništarci, redovnici i redovnice, na kraju ovog susreta, povjeravam vas Majci Božjoj, koju hrvatski narod voli zazivati kao vlastitu »Kraljicu«. Pravi odnos čovjeka s Isusom Kristom mora biti praćen i iskrenom pobožnošću prema Mariji, Njegovoj i našoj najdražoj Majci. Neka vas Marija prati uvijek i neka vodi vaše korake u službi Crkve i Naroda. S tim željama, svima vama, vašoj rodbini i svima onima koji su povjereni vašoj pastoralnoj skrbi, od srca podjeljujem svoj Blagoslov.

Hvaljen Isus i Marija!«

Riječ Predsjednika Republike dr. Franje Tuđmana
prigodom darovanja »hrvatskog križa« Sv. Ocu Ivanu Pavlu II.
u Predsjedničkim dvorima
11. rujna 1994.

Sveti Oče,

Osobita mi je čast i zadovoljstvo što Vam – u prigodi Vašeg posjeta Hrvatskoj – mogu predati kao dar, ovaj »hrvatski križ« koji svojim sakralnim i hrvatskim obilježjem svjedoči o trajnim vezama hrvatskog naroda, od njegova dolaska na Jadran, s Namjesnikom Kristovim na zemlji.

Ovaj je naš dar Vama u znamenju križa i stoga što je hrvatsko nacionalno biće u svojoj povijesti više puta bilo razapinjano poput Krista na križu, ali je uvijek iznova nalazilo u sebi duhovne snage za nova uskrsnuća.

Sveti Oče,

Molim Vas da primite taj dar kao izraz moga osobnog štovanja – kao hrvatskog državnog poglavara – a ponajviše i kao izraz ljubavi čitavog hrvatskog naroda, kao izraz naše zahvalnosti za sve što ste učinili za našu napačenu domovinu od prvog dana Vašeg pontifikata, a posebno u vrijeme najtežih trenutaka mlade hrvatske neovisne države, kad se morala boriti s nesklonošću ili s nerazumijevanjem, ili pak s ravnodušnošću dijela svijeta, koji je ili zaboravio, ili nijekao kako moralna tako i međunarodnopravna načela o pravu svakog naroda da živi slobodno u vlastitoj državi, a u miru i prijateljstvu s drugima, što je u skladu i s neprijepornim Božjim zakonima.

Neka Vas – Sveti Oče! – ovaj dar trajno podsjeća na Vaš posjet Hrvatskoj, i na vjernost hrvatskog naroda kršćanskim idealima.

Govor Svetog Oca na prijemu kod hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana

»*Gospodine Predsjedniče,*

želim Vam izraziti svoju duboku zahvalnost za tako znakovit dar koji ste mi uručili, kao i za lijepe riječi kojima ste popratili taj izraz Vašeg gostoprimstva. Vaše riječi još su jedno svjedočanstvo poštovanja i odanosti dragog hrvatskog naroda prema Petrovu nasljedniku.

Sa svoje pak strane drago mi je pokloniti Vam kao znak zahvalnosti za srdačno gostoprimstvo koje ste mi priredili tijekom mog boravka, ovaj mozaik koji predstavlja Baziliku i Trg Svetog Petra.

U izboru tog dara želio sam u prvom redu istaći duboke veze koje je hrvatski narod tijekom stoljeća održao s Apostolskom stolicom. Htio sam zatim podsjetiti na podršku koju je stalno imao od Rima potičući ga na miran suživot sa susjednim narodima. Kako sami dobro znate Hrvati su već s Papom Agatonom sklopili jednu vrst saveza obvezavši se da će mirno živjeti sa susjednim narodima.

U tom istom smislu obraćam se Vama, gospodine Predsjedniče, članovima Vlade koji su ovdje prisutni kao i cijeloj naciji od srca želeći mir te da si velikodušno uznastojite oko pomirenja. Da bi ono bilo potpuno mora uključivati opraštanje i traženje oprosta. S tim osjećajima zazivam Gospodnji blagoslov na Vas, na sve koji se zalažu za postizanje mira kao i na sve drage stanovnike Hrvatske.

Hvala.«

Zagreb, 11. 9. 1994.

**Govor zagrebačkog nadbiskupa kardinala Franje Kuharića
na zagrebačkom Hipodromu
11. rujna 1994.**

Sveti Oče!

»Ovo je dan što ga učini Gospodin; kličimo i radujmo se u njemu!« (Ps 118,24)

Sveti Oče! S osjećajima duboke zahvalnosti, sinovskog poštovanja i srdačne ljubavi upućujem Vam pozdrav dobrodošlice na početku ovog najsvetčanijeg euharistijskog slavlja u našoj povijesti i u našoj sadašnjosti! U Kristovu žrtvu ljubavi uložiti ćete zajedno s nama našu vjeru i pobožnost, našu nadu i pouzdanje, naše zahvaljivanje i naše kajanje. U otajstvo Križa unosimo sve naše patnje: patnje stotina tisuća prognanih iz svojih domova; patnje tisuća ranjenih, trpljenje bolesnih i tjeskobe siromašnih, nezaposlenih, nemoćnih. Unesite, Sveti Oče, u kalež Kristove Krvi suze svih žalosnih, koji oplakuju svoje mrtve, da budu otrte Božjom utjehom!

U pozdrav dobrodošlice sabirem osjećaje svih hrvatskih katolika ovdje prisutnih i svih duhom uključenih u našu Misu iz domovine i svijeta! To su osjećaji radosti uzbudene do suza, to su osjećaji zahvalnosti i odanosti. Sabirem u ovaj pozdrav osjećaje iskrenog poštovanja svih ljudi dobre volje, svih građana Hrvatske – bez obzira na nacionalnu pripadnost, na vjersko uvjerenje i političko opredjeljenje – ali koji svojom iskrenom savješću žele dobro svim ljudim i zato poštuju Vašu službu za dobrobit svakog čovjeka!

Ovom Euharistijskom slavlju pridružuju nam se kao dragi gosti: kardinali, biskupi, svećenici, vjernici iz država Europe i svijeta, osobito Hrvati iz susjednih zemalja, kao i drugih nacionalnosti, pa Vas, Sveti Oče, i u njihovo ime pozdravljam i zahvaljujem im za njihov dolazak!

U nekrvnu Žrtvu Novog Saveza uključuju se danas ovdje najviši predstavnici države Hrvatske zajedno s diplomatskim korom te djelatnici na području obrazovanja, kulture, znanosti, gospodarstva, javnih sredstava priopćavanja, pa Vam, Sveti Oče, podastirem pozdrav pun poštovanja i u njihovo ime.

Predstavljam Vam poštovane prisutne predstavnike kršćanskih zajednica: te poštovane predstavnike Židovske i Islamske vjerske zajednice u Hrvatskoj. Zahvaljujem im za prisutnost i u njihovo ime odmah na početku pozdravljam Vašu Svetost!

Sveti Oče, dugo smo željeli i očekivali Vaš dolazak u Hrvatsku. I Vi ste dugo željeli k nama doći. U susretu s biskupima Crkve u Hrvata i u čestim susretima s hrvatskim hodočasnicima u Rimu izražavali ste svoju živu želju da nas posjetite. Uvijek su postojale zapreke. Ali, nakon što smo stekli slobodu kao narod, nakon što je hrvatski narod dobio kao dar Božji svoju suverenu državu, a time i pravo na ime i glas među narodima, ispunjeni su uvjeti za Vaš blagoslovljeni dolazak.

Kada Vam je prvi veleposlanik države Hrvatske, koju ste Vi, zauzeti za prava i slobodu svih ljudi i naroda, prije drugih priznali, predavao vjerodajna pisma u srpnju 1992., u svojoj učiteljskoj Poruci ste kazali: »Pastiri kao i predstavnici državne vlasti, pozvali su me da dođem u pastoralni posjet Crkvi u Hrvatskoj. Vi ste ponovili taj poziv koji dotiče dragu mi želju. Kada okolnosti to dopuste, nadam se da ću moći ostvariti to hodočašće i doći učvrstiti u vjeri svoju braću i sestre hrvatske katolike i susresti se s cijelim Vašim narodom na njegovoj toliko dragoj zemlji« (Glas Koncila br. 28. od 12. srpnja 1992.).

Sada nama ta tako draga želja postaje stvarnost. Vaša blagoslovljena prisutnost među nama ispunja nas zanosom, radošću, utjehom i nadom! Ovdje Vas okružuju, Sveti Oče, stotine tisuća hodočasnika: očeva i majki, djece i mladih sa svojim biskupima, svećenicima, redovnicima i redovnicama. Mnogi od njih nisu štedjeli ni velikih napora da dođu u ovaj sretni susret s Vama. Mnogi prognanici među njima sa suzama u očima slaviti će ovu Misu s Vama, Sveti Oče, s to većim uzbuđenjem jer je ne mogu slaviti već tri godine u svojim župskim crkvama kojih više nam kao što nema ni 115 katoličkih župa u Hrvatskoj. S kakvom će čežnjom oni danas moliti s Vama za pravedan mir za sve, kako bi se mogli vratiti na svoja ognjišta mirni, sigurni i slobodni! Neka Milosrdni Otkupitelj čovjeka, po zagovoru Presvete Bogorodice i Majke Crkve usliši Vašu i našu molitvu!

Sveti Oče, kao zagrebački nadbiskup, uzbuđen poštovanjem i ljubavlju prema Vašoj časnoj osobi, posebno Vam zahvaljujem u ime zagrebačke Crkve da ste se udostojili uključiti u završnu proslavu našeg velikog jubileja, devetstote obljetnice zagrebačke biskupije kojoj je prvi biskup bio Čeh prezimenom Duh, a utemeljio ju je ugarski kralj Ladislav! Na ovim prostorima naše lijepe domovine zagrebačka je biskupija nasljednica biskupije iz rimskog vremena a kojoj je bio središte grad Sisac – Siscia. Tu biskupiju osobito pamtim po svetom biskupu i mučeniku Kvirinu iz vremena Dioklecijanova progona!

Sveti Oče, dolazite nam da nas učvrstite u vjeri! I mi Vas s vjerom primamo! Primamo Vas s čvrstom vjerom u riječ Gospodina našega Isusa Krista, koju je On uputio Šimunu, sinu Joninu: »Ti si Petar – Stijena i na toj ću stijeni sagraditi Crkvu svoju, i vrata paklena neće je nadvladati!« (Mt 16,18). Vjerujemo u Isusovu riječ kojom je Crkvu povjerio Petru da je sabire u Istini i upravlja ljubavlju: »Pasi jaganjce moje... Pasi ovce moje!« (Iv 21, 16; 17).

U toj vjeri ustrajali smo sve do naših dana kroz trinaest stoljeća naše pripadnosti Rimokatoličkoj Crkvi. Odanost i vjernost Petrovim nasljednicima ulazi u sadržaj naše vjere. Simbol, znak i svjedok te vjernosti u vremenu nedavnih iskušenja naše Crkve je Sluga Božji zagrebački nadbiskup i kardinal Alojzije Stepinac! U povijesnim nevoljama i napastima protiv zajedništva s Petrovim nasljednicima s Petrom smo ponavljali ispovijest vjere i vjernosti: »Gospodine, kome da idemo? Ti imaš riječi života vječnoga!« (Iv 6, 68).

Sad smo, Sveti Oče, raspoloženi srcem čuti Vašu očinsku, pastirsku i učiteljsku riječ! A to je Evanđelje Riječ života vječnoga!

Evanđelje je objava o Bogu koji je Ljubav (usp. 1 Iv 4,16). Evanđelje je objava o dostojanstvu ljudske osobe i čovjekovih neotuđivih prava; zaštita je nepovredivosti ljudskog života čim ga je stvaralačka Božja ljubav položila u krilo žene!

Evangelje je objava svetosti obitelji, tog temeljnog zajedništva muža i žene u neopozivoj ljubavi, poštovanju i otvorenosti životu! Ono je zaštita slabih, obrana potlačenih, nada gladnih pravednosti (usp. Mt 5,6).

Evangelje unosi u politiku duh nesebičnog služenja i ponizne požrtvornosti za opće dobro. U gospodarstvo unosi pravednost i socijalnu pravdu; u kulturu etičke vrijednosti; u znanost ljubav prema istini. U ljudske i međunarodne, kao i međudržavne, odnose Evangelje unosi načela prava, pravednosti, slobode i mira! Ono je nezamjenjivi lijek protiv svih smrtonosnih oboljenja čovjekove misli, srca i savjesti u svakoj civilizaciji i u svakom vremenu! Božja je Riječ Istina koja oslobađa od zla i Zloga (usp. Iv 8, 33).

Sveti Oče, dolazite kao milosrdni Samaritanac ranjenoj Crkvi i našoj ranjenoj Domovini. Zalijte rane uljem Evangelja!

Prije 1115 godina Vaš davni predšasnik na Petrovoj katedri Ivan VIII. pisao je hrvatskom knezu Branimiru kao odgovor na njegovo pismo vjernosti slijedeće riječi: »Kad smo, naime, na dan Uzašašća Gospodnjega slavili misnu žrtvu na svetom oltaru blaženoga Petra apostola, s uzdignutim rukama, blagoslovili smo tebe i sav tvoj narod i cijelu zemlju tvoju.« (Nam in die ascensionis domini inter sacra missarum sollemnia celebrantes elebatis (!) sursum manibus benediximus tibi et omni populo tuo omnique terre tue...«)

Sveti Oče, slaveći svetu misnu Žrtvu na ovom oltaru pred likom Majke Božje od Kamenitih vrata, koji je prije 263 godine u požaru grada ostao nepovrijeđen, podignite svoje blagoslovljene ruke i blagoslovite sve nas, cijeli naš narod i domovinu našu Hrvatsku u koju doseliše naši pradjedovi iz Bijeleg Hrvatske i koja je bila »semper fidelis«.

Neka Vaš Apostolski blagoslov, Sveti Oče, bude velika pouzdana molitva za pravedan mir u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i u cijelom svijetu!

Geslo našeg Jubileja je: »U Tebe se, Gospodine, uzdam!«

Gospodin će se Vašim blagoslovom i Vašom molitvom, Sveti Oče, nas spomenuti i sve nas blagosloviti (usp. Ps 115, 12; 13).

Kličemo Vam: »Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje!« (Ps 118, 26).

Franjo kard. Kuharić
zagrebački nadbiskup i metropolita
predsjednik Hrvatske biskupske konferencije

3

HRVATSKA – ZAGREB – 11. 09. 1994.

Hipodrom
Sveta Misa

ORIGINALNI TEKST

»1. *Ti si Krist*« (Mk 8, 29)

Tim riječima Evanđelja današnje liturgije, Petar, u ime svoje i u ime apostolskog zbora, javno ispovijeda svoju vjeru u Isusa, Sina Božjega.

Istu ispovijest vjere Petrov nasljednik obnavlja danas, zajedno sa svojom braćom ove starodrevne i slavne Crkve zagrebačke, na svečani i radosni dan kada se slavi 900. obljetnica njezina ustanovljenja.

U otajstvu zajedništva svetaca, ujedinjeni su u ovom slavlju vjernici današnjice s pokoljenjima koja su im prethodila. Danas se sjećamo početaka kršćanstva u ovoj zemlji, ne samo zato jer smo potaknuli razumljivim osjećajima ljubavi prema vlastitim korijenima, nego, poglavito radi toga, da zahvalimo Duhu Božjem, koji je tijekom 900 godina stalno krijepio ovu Crkvu, i dao da bude živi znak ljubavi nebeskog Oca u hrvatskoj zemlji.

2. *Ti si Krist!* Tu su ispovijest vjere, među slavenskim narodima, prvi izgovorili Hrvati. Nastanivši se u ovom kraju u prvoj polovici VII. stoljeća, susreli su se s kršćanstvom, koje je u to vrijeme cvjetalo, u Panoniji i Dalmaciji. Prvi dodir između Svete Stolice i hrvatskog naroda dogodio se prije više od 13 stoljeća, kada je papa Ivan IV., porijeklom iz Dalmacije, poslao u ove krajeve opata Martina. Djelo evangelizacije nastavilo se preko misionara koji su došli iz Rima. Ono se obogatilo u slijedećim stoljećima, plodovima proizašlim iz djelovanja Svete Braće Ćirila i Metoda. Dvojica slavenskih apostola, doista su značajno utjecali na vjerski i kulturni razvoj cijelog Balkanskog poluotoka. Njihovo je djelo ostavilo *duboke tragove u liturgiji i jeziku* nekih krajeva Hrvatske, u kojima se do pred nekoliko godina staroslavenskim jezikom slavila rimska liturgija.

3. *Ti si Krist!* Zagrebačka je Crkva naslijedila vjeru starokršćanske baštine kontinentalne Hrvatske. To svjedoče brojni sveci: sveti Kvirin, biskup Siska; sveti Euzebije i Polion čitač, iz Vinkovaca. Njima se pridružuju sveci iz dalmatinskih i istarskih krajeva: sveti Venancije i Dujam iz Solina, te sveti Mavro iz Poreča.

Iz tih korijena rasla je kroz devet stoljeća duhovna zgrada zagrebačka katoličke zajednice, uklopivši se u zajedništvo lokalnih Crkava.

Kako ne zahvaliti Bogu za sve to? Kako mu ne zahvaliti za činjenicu da je većina Hrvata ostala stalno vjerna Rimu i da su zbog toga bili sposobni suprotstaviti se tolikim teškoćama i nadvladati ih?

U ovom trenutku mislim na *svijetle likove brojnih svetaca vaših sunarodnjaka*, koje vi dobro poznate. S uzbuđenjem mislim, posebno, na stranicu vaše suvremene povijesti, *stranicu vjernosti Kristu i Vrhovnom Svećeniku*, napisanu u godinama neposredno nakon drugog svjetskog rata. Zagrebački nadbiskup, kardinal Alojzije Stepinac bio je protagonist te povijesne stranice, plativši patnjama i kušnjama svake vrste svoju hrabru privrženost Evanđelju.

4. Sva ta povijest milosti postaje danas za vas poticaj da razmišljate o sadašnjosti i poziv da izgrađujete budućnost koja je pred vama. Ta povijest postaje, prije svega, poziv da, puni pouzdanja, uzdignete svoju *žarku molitvu za mir*.

Misao s nostalgijom leti u vrijeme kada su u ovim krajevima svi vjernici bili u punom zajedništvu i kada su svjedočili, svatko preko vlastite kulture i vlastitih osjećaja, istu privrženost Kristovu Evanđelju.

Sadašnje tragične podjele i napetosti ne smiju biti uzrokom zaborava da mnogi elementi ujedinjuju narode koji su danas u ratu. I zato je hitno i nužno sakupiti sve ono što ujedinjuje – a to nije malo – i time graditi nove perspektive bratske solidarnosti.

Mir na Balkanu – to posebno želim istaći u ovom trenutku patnje – *nije utopija!* Dapače, mir se nameće kao perspektiva *povijesnog realizma!*

Narodi ovih krajeva međusobno su se kroz stoljeća prihvaćali, ostvarivali sumnogovrsne razmjene u području umjetnosti, jezika, pisma, kutlurnog narodnog blaga. Zar nije zajedničko bogatstvo i tradicija *vjerske snošljivosti*, koja se održala kroz gotovo jedno tisućljeće, pa i kroz vrlo tamna razdoblja povijesti? Ne, ne može se vjeri pripisivati fenomen nacionalističkih netrpeljivosti koje haraju ovim krajevima! To vrijedi ne samo za kršćane različitih crkvenih pripadnosti – koje Bog danas poziva na posebno zalaganje da se postigne puno zajedništvo«, nego i za vjernike drugih vjeroispovijesti, posebno za *muslimane*, koji su znakovito prisutni na Balkanu. Svi su oni pozvani ostvariti civiliziran suživot, u međusobnom poštovanju.

5. Ti, Zagrebačka crkvo, koja danas slaviš 900 godina milosti Gospodnje, pozvana si, zajedno s drugim Crkvama u Hrvatskoj, da budeš *apostol obnovljene sloge*. Ne podsjeća li nas Koncil, da je Crkva »sakrament« ne samo prisnog jedinstva s Bogom, nego i *jedinstva cijelog ljudskog roda?* (usp. *Lumen gentium*. 1).

U ovim krajevima danas stavljenim na toliku kušnju, vjera mora ponovno postati snaga koja ujedinjuje i daje dobre plodove, poput rijeka koje protječu ovim zemljama. Kao Sava, koja izvire u Sloveniji, protječe vašom domovinom, nastavlja uz hrvatsku i bosansko-hercegovačku granicu te u Srbiji utječe u Dunav. Dunav je druga velika rijeka koja povezuje hrvatsku i srpsku zemlju s velikim zemljama Istočne, Centralne i Zapadne Europe. Te dvije rijeke se susreću, isto kao što su pozvani na susret i razni narodi koje one povezuju. To posebno moraju ostvariti dvije kršćanske Crkve, Istočna i Zapadna, koje upravo u tim krajevima oduvijek žive zajedno.

U toj metafori rijeka, možemo skoro zapaziti tragove puta kojim Bog od vas traži da kroćite u ovom teškom povijesnom trenutku.

7. To je *put jedinstva i mira* koji nitko ne smije izbjegavati. Njega iziskuje sam razbor, još prije vjere.

Nije li povijest stvorila tisuće neraskidivih veza među vašim narodima? Vaši jezici, iako različiti, nisu li među sobom tako bliski da se međusobno sporazumijevate i razumijete više nego je to slučaj u ostalim dijelovima Europe?

I sam zemljopisni položaj balkanskih zemalja nameće se kao graditelj mira, jer su te zemlje obavezan prolaz između Bliskog istoka i Srednje Europe. Upravo zbog toga u prošlim je stoljećima ovdje cvjetala trgovina, razmjena raznih dobara i poduzetništva, i to sve na dobrobit i blagostanje svih. U toj perspektivi nalazi se i budućnost Balkanskog poluotoka. U suradnji i solidarnosti narodi Balkanskog poluotoka moći će se suočiti s mnogim problemima i riješiti ih. *Napredak i dobro naroda na Balkanu imaju samo jedno ime: mir!*

8. Bez obzira na ljudske račune, na taj hitni zadatak ti, Zagrebačka crkvo i Crkvo u cijeloj Hrvatskoj, pozvana si jednim kategoričkim moralnim imperativom. Imperativom koji se neodoljivo pojavljuje u svakoj vjerničkoj savjesti, svaki put kada usne izgovore molitvu »Oče naš«.

Tim nas je riječima Krist učio kako se trebamo obraćati Bogu. »Oče«: riječ slatka, ali i vrlo zahtjevna! Ako nam je dakle Bog Otac, onda *svi mi jesmo i moramo biti braća*. Prije svih razlika, prije svakog pripadništva, prije svake nacionalnosti, postoji duboko temeljno jedinstvo koje ujedinjuje svako ljudsko stvorenje. Mi kršćani, pozvani smo da to jedinstvo svjedočimo posebnom snagom i odgovornošću.

Zar ne bi bila nedopustiva dvoličnost ponavljati »Oče naš«, dok se gaje osjećaji srdžbe i zavisti, ili čak namjere nasilja i osvete?

»Oče naš« uistinu sadrži u srži određeni nacrt društva, koje ne samo da isključuje svako nasilje, nego se u svakom svom vidu izgrađuje prema načelima bratske solidarnosti.

Radi se o društvu, shvaćenom kao jedna velika obitelj, u kojem se pojedinci i grupe, osjećaju, bez ikakve diskriminacije, poštovani i voljeni. *Ova kultura solidarnosti* prenosi se posebno *preko iskustava u obitelji*. Međunarodna godina posvećena obitelji poziva nas da upravo obitelji posvetimo posebnu pažnju. Nužno je da obitelji postanu istinske »škole ljubavi«: obitelji duboko ujedinjene i otvorene cijelom društvu; obitelji u kojima je ljudski život prihvaćen sa svetim poštivanjem od trenutka začeca i gdje se odgaja za ljubav prema svakom ljudskom biću, bez podjele na prijatelje i neprijatelje. Kad bismo ljubili samo one koji nas ljube – opominje nas Gospodin – kakvu bismo plaću imali? »Zar i carinici ne čine to isto?« (Mt 5,47).

9. Ta divna slika društva izložena je, nažalost, ljudskoj krhkosti. Zato nam i sama molitva Gospodnja pokazuje pravi put kojim nam je krenuti nakon svakog našeg posrtaja: *to je put praštanja*. »Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim«.

Predragi, moramo pažljivo razmišljati nad snagom riječi »kako«, nad *ovećanjem* i nad *prijetnjom* koju taj prilog sadrži. Prijetnja: samo ono srce koje se oslobodilo svake mržnje može primiti Božje oprostjenje. Obećanje: nema osude za onoga koji se, iako kriv, pokaje i sam bude milosrdan prema svojoj braći.

Vrijeme je da Zagrebačka crkva kao i cijela Crkva u Hrvatskoj, postane promicateljica međusobnog oprostjenja i pomirenja. »Tražiti oprost i sam opros-

titi«: tako bi mogla biti sažeta zadaća koja je pred svima, ukoliko se žele postaviti čvrste pretpostavke za postizanje istinskog i trajnog mira.

10. To je, predraga braćo i sestre, predaja 900. obljetnice kršćanstva koju danas slavite. Pozvani ste da budete dostojni nasljednici vjernika, vaših prethodnika, ugledavši se na vaše mučenike i svece.

Tu vam predaju danas ostavlja Petrov nasljednik dok vas toplo i srdačno pozdravlja. Svoj pozdrav upravljam u ovom trenutku prije svega časnom bratu, kardinalu Franji Kuhariću, vašem dragom Pastiru, njegovim pomoćnim biskupima i biskupima cijelog hrvatskog episkopata koji su prisutni na ovoj svetoj misi. Pozdravljam i svećenike, redovnike, redovnice i sve članove Božjeg naroda, posebno mlade, bolesnike i obitelji. Pozdravljam prognanike i sve one koji trpe zbog rata na Balkanu. Upućujem svoj pozdrav i Predsjedniku Republike i predstavnicima vlasti čija prisutnost na ovom slavlju osnažuje vrijednosti i značenje neprekinutih veza i sklada između hrvatskog Naroda i Svete Stolice.

11. Cijeli ovaj dragi narod preporučam zagovoru Presvete Djevice, toliko čašćene u ovoj Nadbiskupiji i u cijeloj Hrvatskoj. »Majka Božja od Kamenitih vrata«, zaštitnica grada Zagreba, neka utvrdi nakane koje ova obljetnica budi u dušama pastira i vjernika tako slavne Crkve.

Ono što osjećamo u ovom svečanom trenutku, najbolje je izrečeno u himnu hvale i zahvale: »Tebe Boga hvalimo«. Taj drevni hvalospjev završava se zdušnim zazivom Bogu da spasi svoj narod: »Spasi svoj narod, Gospodine«.

To je zaziv koji se danas diže kao krik iz naših srdaca: spasi, Gospodine, svoj narod koji živi u Hrvatskoj; spasi narode na Balkanskom poluotoku i sve one koji u bilo kojem kraju Zemlje još traže mir. *Spasi, Gospodine, svoje narode!*

Spasi nas, Gospodine. Samo se u tebe uzdamo: »U tebe se, Gospodine, uzdam, ne daj da se ikada postidim!«

Hvaljen Isus i Marija!«

HRVATSKA – ZAGREB – 11. 09. 1994.

Hipodrom
Sveta Misa

Na kraju ovog svečanog slavlja, želim se obratiti hodočasnicima koji su ovamo došli iz susjednih zemalja.

(ITALIANO)

Saluto i fedeli italiani, esortandoli a rinnovare sempre alle sorgenti del Vangelo il loro inestimabile patrimonio di fede e di cultura cristiana.

(TEDESCO)

Herzlich begrüße ich Euch, liebe Pilger, die Ihr aus den deutschsprachigen Ländern gekommen seid. Helft auch künftig mit und tragt nach Kräften dazu bei, dass die Würde und die Rechte der Mitmenschen von allen Völkern und Nationen anerkannt und respektiert werden.

(SLOVENO)

Vsem navzočim slovenske narodnosti izrekam pristrčno dobrodošlico, z željo, da bi bili v svoji deželi ustvarjalci razvoja, utemeljenega na pristnih človekovih vrednotah.

(UNGHERESE)

Szívóbi köszöntelek Benneteket, kedves magyar nyelvű zárandokok.

Legyetek továbbra is a béke építői a népek és a nemzetek között. Dicsérettessék a Jézus Krisztus.

(ALBANESE)

Përshëndes shtegtaret e gjuhës shqipe, duke uruar atyre përparim qytetar në harmoni a paqe.

(CROATO)

Pozdravljam hodočasnike koji su došli iz Republike Češke, iz Republike Slovačke i iz Rumunjske, želeći im obilje mira i napretka u međusobnom životu i radu.

Najsrdacnije pozdravljam Srpsku zajednicu u Zagrebu i u cijeloj Hrvatskoj. Svim njezinim članovima želim dobar i miran suživot u ovoj zemlji i svako dobro od Gospodina Isusa Krista, kojega zajedno priznajemo kao Božanskog Spasitelja.

Na kraju, poseban pozdrav želim uputiti prognanicima iz Bosne i Hercegovine. Njima želim izraziti svoju solidarnost, i ohrabriti ih, i još jednom ponoviti da ću im uvijek biti bliz.

S njima želim podijeliti gorčinu koju je u meni prouzrokovala činjenica da sam morao odgoditi programirani posjet Sarajevu, i svima koji žive u mučeničkom gradu Sarajevu, da se ne osjećaju napuštenima: s njima sam u molitvi, čitavim svojim srcem, mišlju i željom da odem na taj put čim mi to prilike dopuste.

HRVATSKA – ZAGREB – 11. 09. 1994.

Hipodrom
Andeosko pozdravljenje

ORIGINALNI TEKST

»*Draga mladeži,*

1. Došli ste ovamo u tako velikom broju, da bi pokazali vašu ljubav prema Papi i Crkvi. S velikom vas radošću pozdravljam. Hvala vam na srdačnom prijemu i na mladenačkom oduševljenju!

Gledajući vaša lica, s uzbuđenjem se sjećam velikog skupa koji se održao prošle godine u *Denveru*, gdje sam imao prilike susresti tolike vaše vršnjake, pridošle iz cijeloga svijeta. Bilo je to predivno, nezaboravno iskustvo. Dolazak tako velikog broja mladih ljudi mogao je pobuditi zabrinutost glede javnog reda. Ali Bogu hvala, *sve se odvila u međusobnom poštivanju, i u radosti slavlja*. Mladi u Denveru bili su za svijet jedan jasan znak. Znali su pokazati kako se može pripadati raznim narodima i kulturama, a opet razumijeti se i voljeti, nadvladajući sve poteškoće.

To iskustvo može biti oslonac i za vas. Ovdje, i na Balkanu, *vi mladi pozvani ste u prve redove u izgradnji mira*. Da se postigne mir, postoji samo jedan put: slušati Isusa Krista, dopustiti da vas prožme njegova milost. U tom duhu, slijedeće godine ćemo se uputiti u *Manilu* da bi čuli riječ uskrslog Gospodina: »Kao što je mene poslao otac, tako i ja šaljem vas« (*Iv 20,21*).

2. Predragi, Isus Krist je istina koja može dati smisao vašem životu i nadu vašoj budućnosti. On danas ponavlja vama, vašim obiteljima, vašem narodu, svoju uskrsnu poruku: »Mir vama« (*Iv 20,19*). Mir je veliki Gospodnji dar. Da bismo ga primili, potrebno je *promijeniti srce*, dopustiti da Bog u našem životu bude uvijek na prvom mjestu.

Kada čovjek odbacuje ili zapostavlja Boga, skoro se neminovno počinje klanjati ispraznim idolima. Počinje čak i obožavati idole jedne nacije, jedne rase, jedne stranke, da bi potom, u njihovo ime, opravdavao mržnju, diskriminaciju i silu. Samo je Bog siguran temelj života i nepovredivog dostojanstva svakog čovjeka.

Predragi, *Krist* od vas danas traži da odbacite te napasti. Dapače, on vas zove da budete *svjedoci i graditelji mira*. *Prihvatite ovo teško ali i uzvišeno poslanje*. Zato vas poziva da ga sretnete i da ga upoznate, da biste, nakon što uspostavite s njim prisno prijateljstvo, usmogli navijestiti svima čudesna djela njegove ljubavi.

3. Sveta Marijo, Majko Božja od Kamenitih Vrata, »*Decus singulare Croatiae*«, (»*Jedinstvena Diko Hrvatske*«), ostani uz ove svoje sinove, koji se u te

uzdaju. Ti, koja si »Početak boljeg svijeta«, milostivo pogledaj na njih. *Neka po tvojoj pomoći uzmognu velikodušno odgovoriti na poziv Otkupitelja.*

Neka postanu, po tvom zagovoru, vjerni vjesnici tvoga Sina, Kneza mira. Obnovi im srca i živote, učvrsti ih u apostolskoj vjeri, da budu radosni svjedoci novih vremena i pravi graditelji mira.

Sačuvaj ih od svake opasnosti i od svakog ih zla oslobodi, o, Djevice, slavna i blagoslovljena. Amen!«

5

HRVATSKA – ZAGREB – 11. 09. 1994.

Govor Svetoga Oca
prilikom odlaskaZagrebački aerodrom,
11. rujna 1994.

ORIGINALNI TEKST

Gospodine Predsjedniče,
gospodo predstavnici Vlade,
uzoriti gospodine Kardinale i draga braćo biskupi,
draga braćo i sestre!

1. Moj boravak među vama bliži se kraju. Prije nego se oprostimo, želim vam najtoplije zahvaliti za ugodno gostoprimstvo koje ste mi priredili i za tolika očitovanja prijateljstva i poštovanja, koja su pratila ovaj moj kratki, ali sadržajan boravak ovdje u Zagrebu.

Zahvaljujem ponajprije Bogu, koji je htio da budem među vama, da skupa proslavimo 900 godina života Nadbiskupije, i da mu zahvalimo što kroz tih devet stoljeća vašoj Zajednici nikada nije uskratio svoje milosrđe i svoju svemoguću pomoć.

Vama, gospodine Predsjedniče, i svim predstavnicima vlasti, upućujem riječ zahvale za sve što je učinjeno da moj boravak u Zagrebu bude ugodan i koristan.

Vama, gospodine Kardinale, i vama dragim Pastirima ove Crkve, hvala za opipljivo svjedočenje vjere i ljubavi koje ste, zajedno s cijelom crkvenom zajednicom, iskazali Petrovo Nasljedniku, koji je želio s vama podijeliti osjećaje slavlja i nade.

Vama, vjernici ove drage Nadbiskupije i cijelog hrvatskog naroda, najsrdačnije zahvaljujem i najtoplije vas sve pozdravljam.

Mir vama! To je želja koju ponavljam u trenutku povratka u Rim. Ovaj moj put želio je biti *hodočašće mira i zajedništva.*

2. Dragi Hrvati, nakon susreta s vama, još više cijenim vašu kršćansku i građansku zauzetost. U vama sam susreo vjernike snažne u kušnjama i velikodušne u preuzimanju tereta i teškoća tolikih osoba, pogođenih bolnim događajima ovih godina.

Osnaženi iskustvima sazrelim kroz prošlost, koja nije oduvijek bila obilježena radosnim događajima, *pozvani ste danas graditi bolju budućnost*, aktivno sudjelujući u javnom životu i dajući vaš nezamjenjivi doprinos učvršćenju demokratskog sustava, dobrom funkcioniranju institucija, usavršavanju pravne

države. Nikada nemojte zaboratiti da vjera pokazuje svoju plodnost kada je u stanju podržavati inicijative dobrote, snošljivosti i opraštanja.

Vaša povijest neka uistinu bude »učiteljica« sadašnjice. Vaši korijeni sežu u tradiciju od više od 13 stoljeća vjernosti evanđeoskim vrednotama. One su donijele, vašim predima, plodove snošljivosti i razumijevanja, izraženih u poštivanju i suradnji sa susjednim narodima, pa i onda kad se trebalo boriti da bi vaš Narod ponovno postigao samostalnost.

3. Budite na visini tih njihovih namjera. Tomu vas potiče sama suvremena povijest i vaše Zemlje i Europe. Ovo stoljeće značilo je za mnoge narode teško i često mučno traženje nezavisnosti i mira. Događaji koji su se odigrali na Europskom kontinentu posljednjih godina, snažno su istakli nedvojbenu činjenicu: bilo veliki bilo mali narodi, svi su oni dio velike obitelji naroda – mislimo prije svega na one europske – i svaki narod ima pravo na opstanak. Imao sam prilike o tome govoriti prošle godine u Tallinnu, za vrijeme mog posjeta Baltičkim zemljama, naglasivši da su »prava ljudske osobe i prava naroda temelji ljudske, kršćanske, demokratske i europske civilizacije« (L'Osservatore Romano, 12. rujna 1993, str. 1). Svaki narod ima pravo na političko priznanje. Nisu u prošlosti nedostajala povijesna iskustva raznih europskih naroda ujedinjenih u federalne države, kao što je to bila i Republika Jugoslavija: nakon Drugog svjetskog rata, ona je bila uređena kao federacija južnih Slavena.

Svojstvo je naravi federacije da se pojedini narodi slobodno ujedinjuju u jednu državu. Ipak, svaki od njih, u određenim okolnostima i pod određenim uvjetima, može izaći i organizirati se kao samostalna država. To se dogodilo i 1989. u bivšoj jugoslavenskoj federaciji. Svaka od Republika koje su nastale kao plod tog procesa, ima pravo na vlastitu suverenost, koja joj ne može biti zanjekana od međunarodnog poretka.

Ako se ima pred očima sve osnovne norme etičko-pravnog međunarodnog poretka, mora se jasno ustvrditi da rat koji je izbio na Balkanu, i koji još uzrokuje brojne žrtve, nema nikakvo opravdanje. Potrebno je zalaganje svih da što prije završi i da se pokrene konstruktivni proces mira.

4. Dragi građani Zagreba, dragi Hrvati, uvijek gledajte naprijed! *Imajte hrabrosti oprostiti i prihvatiti bližnjega.* Očito, oprostiti ne znači odustati od zakonskih sredstava pravne države, kojoj je dužnost voditi istragu protiv počinitelja zločina. Oprostiti znači osloboditi srce osjećaja osvete, koja nije spojiva s izgradnjom *kulture ljubavi* u kojoj sudjeluje svojim vlastitim doprinosom svaki čovjek dobre volje.

Mir pretpostavlja da u temelju svake inicijative budu uvijek iskrena volja za dijalogom, poštivanje prava svakog pojedinca, kao i nacionalnih manjina, nastojanje oko međusobne snošljivosti. Budite čvrsto uvjereni da dobro mira ima svoj zadnji temelj u srcu samoga Boga.

Sami ste neposredno iskusili u kakve zablude može pasti jedno društvo, koje u svoje temelje stavlja odbijanje Boga i prezir božanskog zakona. Kada se to dogodi, čovjek više nije prvotno dobro države, nego postaje objekt i sredstvo za postizanje protuljudskih ciljeva. Prošlost i suvremena povijest uče nas da prava vjera u Krista daje najsigurniji oslonac za očuvanje i promicanje ljudskog dostojanstva.

5. I vi, žrtve rata: ranjenici, siročad, udovice, prognanici, izbjeglice, *ostanite vjerni Kristu patniku.*

Gotovo prije 500 godina, Marko Marulić, otac hrvatske književnosti, u prilikama sličnim današnjima, izrazio je užas vjernika pred tolikim patnjama koje su morali podnositi. Obraćajući se Bogu vapió je: »Tebi vićemo tužeci u plaću«, ali je potom nastavio s kršćanskom nadom: »Ako s nami stati budeš, Gospodine, hoće se odrvati narod ki sad gine«.

6. I vi, Hrvati koji danas živite, možete računati na snagu koja dolazi od vjere.

U ovom trenutku, kad se ponovno vraćam u Vatikan, sa sobom, kao uspomenu, nosim vaša lica, vaše oči u kojima sam čitao žarku želju da se sadašnjica popravi i da budućnost procvjeta. Svima, posebno mladeži, još jednom dovikujem: budite hrabri!

Kao što su vaši pređi imali snage izdržati sve teškoće utjećući se bogatstvu vjere, tako i vi, kršćani Zagreba i Hrvatske, znajte uvijek *naći u Kristovoj riječi svjetlost i snagu za građenje vaše budućnosti.*

Tu svoju želju povjeravam zagovoru Djevice, koju vi u pjesmi zazivate »Naša Majko, naša Zoro zlata«: neka Ona prati svaku vašu težnju, neka vas Ona utješi i neka podrži svakog pojedinca na njegovom trnovitom putu.

Neka vas prati i moj Blagoslov, koji od srca podjeljujem vama, ovdje prisutnima, vašim dragim i svim sinovima dragog hrvatskog naroda.

Bog blagoslovio Hrvatsku!

Oproštajni govor
Predsjednika Republike dr. Franje Tuđmana
prigodom odlaska Sv. Oca Ivana Pavla II.
iz Hrvatske
u Zagrebu, 11. rujna 1994.

Sveti Oče,

Kad ste jučer stupili na hrvatsko tlo, i poljubili svetu nam hrvatsku zemlju, pozdravio sam Vas u ime cijelog hrvatskog naroda, kao apostola mira koji nam je došao noseći sobom Božju poruku ljubavi, utjehe i potpore napaćenom hrvatskom narodu u njegovu nastojanju da za trajna vremena osigura svoje dostojno mjesto u krilu uljuđenog čovječanstva i svjetskog međunarodnog poretka.

Vaš posjet Hrvatskoj, koji je nažalost bio kraći nego što smo, i Vi i mi željeli, bio je jedan od najsretnijih trenutaka hrvatskog naroda u njegovoj povijesti.

Duboko žalimo što se nije mogao ostvariti i Vaš predviđeni, još kraći posjet Sarajevu u Bosni i Hercegovini, gdje se zbog povijesnih nedaća katoličanstvo održalo jedino u krilu hrvatskog naroda, koji je u današnje dane bio prisiljen, zajedno s matičnom Hrvatskom, na obranu svoje opstojnosti.

Sada kad se – Sveti Oče – moramo oprostiti od Vas, činimo to ojačani u našim dušama Vašim riječima, koje ste nam uputili kao donositelj mira u svojstvu namjesnika Kristova na zemlji. Vaše riječi ostat će trajno u našim srcima, kao temelj istine i kršćanskog poslanja, kao poticaj ostvarenju mira, zakonitosti i morala, ljudskih prava, i zemaljskog blagostanja u hrvatskoj državi i hrvatskom narodu.

Opraštajući se od Vas Sveti Oče, želim Vam se još jednom zahvaliti, u ime hrvatskog naroda, i u svoje osobno ime, na tom znaku Vaše ljubavi i potpore što ste nam ih Vi i Vaši predšasnici neprestano iskazivali. Dopustite da Vam, uz svoju zahvalnost, izrazimo i ponos hrvatskog naroda, što je u cijeloj svojoj povijesti do današnjih dana, braneći svoju opstojnost, odlučno stajao i na braniku zapadnog kršćanstva, opravdano stekavši naziv »antemurale Christianitatis«.

Neka Vam, Sveti Oče, Svemogući podari još mnogo godina upravljanja Katoličkom Crkvom, na mjestu nasljednika Svetog Petra, a posebno Vas molimo za Vaš blagoslov i molitve za sreću i budućnost hrvatskog naroda u miru i slobodi.

Papa u Vatikanu govorio hodočasnicima o svom pohodu Hrvatskoj

Po povratku iz Hrvatske u Vatikan, papa Ivan Pavao je na svom redovitom tjednom susretu s hodočasnicima u srijedu 14. rujna, u bazilici Svetog Petra i u dvorani Pavla VI. govorio o svom pastirskom pohodu glavnom gradu Hrvatske u subotu i nedjelju 10. i 11. rujna. Rekao je:

Draga braćo i sestre, kao što znate, prošle sam subote i nedjelje imao radost poći u Hrvatsku i pohoditi zagrebačku Crkvu u povodu 900. obljetnice ustanovljenja zagrebačke nadbiskupije. Taj je pohod prema prvotnoj nakani bio dio šireg pastirskog hodočašća koje je imalo obuhvatiti također i Beograd i Sarajevo.

Zahvaljujem Gospodinu koji mi je omogućio da donesem potporu i ohrabrenje svima koji se zalažu za mir na cijelom balkanskom području. Osim toga, želim ponovno očitovati svoju zahvalnost onima koji su me pozvali u tu ljubljenu zemlju, na poseban način predsjedniku Republike Hrvatske, gospodinu Franji Tuđmanu i zagrebačkom nadbiskupu kardinalu Franji Kuhariću. Zahvaljujem također i onima koji su surađivali za dobar ishod susreta i vrlo brojnim vjernicima koji su se, i uz cijenu teških žrtava, željeli okupiti oko Petrova nasljednika.

Hrvatski narod bio je prvi slavenski narod koji se susreo s kršćanstvom: za njegovu su evangelizaciju, koja je počela već u VII. stoljeću, skrb vodili misionari pristigli iz Rima, a ta je evangelizacija osjetila i blagotvorni utjecaj svete braće Ćirila i Metoda, apostola Slavena. Hrvatska je nacija vrlo rano uspostavila odnos jedinstvenoga zajedništva sa Svetom Stolicom, što se postupno razvijalo i produbljivalo tijekom stoljeća. Papa Ivan X. se obratio prvom hrvatskom kralju Tomislavu (910.–930.) nazvavši njegove podložnike »najposebnijim sinovima svete Rimske Crkve« (specialissimi filii Sanctae Romanae Ecclesiae). U doba otomanskog prodora u Europu, Lav X. je Hrvatima udijelio naslov: »Najčvršći štit i predzide kršćanstva« (Scutum saldissimum et antemurale christianitatis). To je naslov koji je imao svoje veliko i pravo značenje u povijesti vjere i svetosti koje je hrvatski narod znao ostvarivati i što vrlo lijepo dolazi do izražaja također i u devet stoljeća života zagrebačke Crkve.

Hrvatska je u ovom našem stoljeću bila zahvaćena dramom koja se odigrala na Balkanu u godinama između dva svjetska sukoba, potom nakon drugog svjetskog rata, u zbivanjima koja se tiču jugoslavenske federacije i njezine kasnije krize.

Vrsni lik Crkve u Hrvata u tim desetljećima patnje bio je zagrebački nadbiskup kardinal Alojzije Stepinac koji je neustrašivom odvažnošću svjedočio privrženost evanđelju i vjernost Apostolskoj Stolici. Ali nije bio usamljen. S njim su zajedno bili toliki pastiri, sve do naših dana, koji su s hrvatskim pukom znali dijeliti njegove patnje, hraneći u svojim vjernicima plamen vjere i nade.

S tim istim nakanama i danas nastavlja raditi Crkva koja u Hrvatskoj, iskreno surađuje s drugim kršćanskim i nekršćanskim zajednicama i sa svim ljudima dobre volje.

Predragi, ostvareni je pohod očekivan vrlo mnogo vremena. Prethodilo mu je živo razdoblje molitve, obilježeno brojnim pothvatima, od kojih valja spomenuti i »milion krunica« za dobar uspjeh putovanja.

Vrhunac je pohoda bilo slavlje svete mise. U njoj je sudjelovalo nepregledno mnoštvo vjernika koje je s velikim oduševljenjem molilo, pjevalo i zazivalo Gospodinov blagoslov da bi se moglo suočiti s teškoćama sadašnjeg trenutka i graditi bolju budućnost.

Oduševljenje mladeži za me je bio razlog utjehe i nade. U tome sam oduševljenju pročitao spremnost novih naraštaja da prihvate i u životu ostvare poruku pomirenja koju sam im donio u Kristovo ime. Ne mogu također ovdje ne spomenuti i susret s izbjeglicama i hodočasnici iz stotinu i petnaest razorenih župa u Hrvatskoj, kao i s onima koji su došli iz Bosne i Hercegovine i kojima sam ponovno potvrdio svoju odlučnu nakanu da pođem u Sarajevo čim mi to dopuste prilike.

Za mir je u onim napaćenim zemljama važno nastaviti moliti Boga uporno i s pouzdanjem. Ali potrebno je također, kako sam odlučno napomenuo u Zagrebu, oprostiti i tražiti oprostjenje ako se želi postići tako neprocjenjivo dobro i početi novo doba uzajamnoga sporazumijevanja i napretka. Obveza praštanja proizlazi iz zajedničkog položaja sinova jedinoga Oca nebeskoga, koji nikoga ne isključuje iz nježnosti svoje ljubavi, bez obzira na rasu, kulturu i narodnost.

Sve vas pozivam da mi se pridružite u molitvi Bogu za ljubljenu zagrebačku Crkvu, za stanovnike Hrvatske, te poglavito za stanovnike Sarajeva i Bosne i Hercegovine koji u mojem srcu imaju posebno mjesto.

Neka Sveta Djevica, Kraljica mira, u svim dijelovima Balkana požuri trenutak pomirenja i neka se svima otvori žuđeno vrijeme pravedna i trajna mira u uzajamnom poštivanju i solidarnosti.

Kad je Sveti Otac podsjetio na svoju »odlučnu nakanu da pođe u Sarajevo čim mu to dopuste prilike«, nazočni su te riječi popratili dugim burnim pljeskom. Prije samog govora pročitao je ulomak iz Poslanice sv. Pavla Efežanima (2, 13-18) u kojemu se govori o Kristu našem miru.